

SAMUEL PATTERSON & JOHN C. WAHLKE (toim.), **Comparative Legislative Behavior: Frontiers of Research**. John Wiley & Sons, Inc., New York—London—Sydney—Toronto 1972. 311 s.

Pattersonin ja Wahlken vertailevaa parlamentintutkimusta käsittelevä kirja on mielestäni merkittävä siksi, että siihen on kiteytetty huomattavien tutkijoiden käsityksiä parlamentintutkimuksen nykytilasta ja ongelmista. Kirja on koottu Iowan yliopistossa vuonna 1969 pidetyn Shambaughin konferenssin aineistosta, ja siksi siinä esitetyt ajatukset saattavat olla jo joillekin ennalta tuttuja. Tästä huolimatta aineiston julkaiseminen on perusteltua. Ensinnäkin raportin puheenvuorot ansaitsevat laajemminkin huomiota kriittisenä ja uusia ratkaisuja etsimään pyrkivänä tilannekartoituksena. Toiseksi juuri Iowan konferenssin pohjalta keskustelu eri maiden välisestä vertailevasta parlamentintutkimuksesta on saanut alkunsa, ja esim. eurooppalaisella tasolla se on jatkunut vuoden 1970 Helvoirtin parlamentintutkimuksen seminaarissa sekä eri tutkijoiden ja työryhmien valmistella olevissa töissä.

Kertaan kirjan toimittajien kiteyttämät Iowan konferenssin keskeisimmät tulokset. Yleisesti katsottiin, että parlamentintutkimuksessa käytettävät menetelmät ovat yhtä kehittyneitä ja käyttökelpoisia kuin muussa politiikan tutkimuksessa. Saatavissa olevat raportit osoittivat, että ongelma onkin toisaalla. Todella laaja-alaisen, vertailevan parlamentintutkimuksen suorittamisen tärkeimpiä esteitä ovat yhteisen teorian ja yhteisen tarkastelutavan puuttuminen sekä erimielisyys siitä, mitkä parlamentintutkimuksen ongelmat ovat todella tärkeitä ja mitkä niistä kaipaavat kii-

reisimmin vastausta. Tarvitaan siis ennen muuta teorioiden ja käsitteiden selkiinnytystä.

Mistä sitten teoria on saatavissa? Wahlken ja Pattersonin mielestä ei tarvita välttämättä uutta lainsäädäntötyöhön kehitettyä teoriaa, vielä vähemmän yhä ainoaa ja »oikeaa», vaan jo tällä hetkellä kehitetyt teorit ja käsitteistö yhteen liittävä kartoitusta. Tämä perusvaatimus koskee yhtä hyvin maailmanlaajuisista kuin yhden maan edustuslaitoksetutkimusta: on oltava maittain toteutettuja vertailukelpoisia perusanalyyssejä, jos halutaan päästä kansainvälisiin vertailututkimuksiin. Systemaattisesti eri maiden edustuslaitoksiin kohdistuva vertaileva tutkimus on vielä alkuvaiheissaan.

Gerhard Loewenbergin Saksan Liittotasavallan »Bundestagia» koskevaa tutkimusta tekijät pitävät riittävän laajo-alaisena yhtä maata koskevana peruskartoituksena (Suomessa vastaavaa kartoitusta tehdään Eduskunnan historiankirjoituksena sekä mm. tutkimusryhmän Martti Noponen — Tapio Koskiaho — Lasse Eskonen — Matti Oksanen toimesta). Tästä eteenpäin vievinä vertailevan parlamentintutkimuksen suuntaan johdettavina analyttisinä tarkastelunäkökohtina Patterson ja Wahlke kiinnittävät huomiota analyysin tasoon, järjestelmän ominaispiirteisiin ja kansanedustajien asennoitumiseen ja poliittiseen käyttäytymiseen. Ensinnäkin he aivan oikein huomauttavat vaarasta yleistää joitakin alueellisia tutkimustuloksia silloinkin, kun ei tunneta kaikkia vertailukelpoisuuteen vaikuttavia institutionaalisia, metodisia tai käsitteellisiä tekijöitä. Toiseksi kaikenlaisia edustuslaitoksia koskevan tutkimuksen tulee olla edustuslaitosten toiminnan muodollisia puitteita laajempaa: tutkimukseen on voitava sisällyttää esim. puolueiden, etujärjestöjen, hallintokoneiston ja vastaavien muiden edustuslaitosten ulkopuolisten tekijöiden vaikutus edustajiin ja lainsäädäntötyöhön. Toisin sanoen tutkimuksen tulee kohdistua koko lainsäädäntöjärjestelmään, ehkä samanaikaisesti jopa koko edustukselliseen järjestelmään, ja pystyä määrittämään järjestelmän osat ja sen toiminta vertailukelpoisella tavalla.

Lainsäädäntöjärjestelmän ominaispiirteitä kuvaavina tekijöinä Patterson ja Wahlke kiinnittävät huomiota edustuslaitoksen asemaan

(historiallisin, institutionaalisiin, poliittisiin ja ekologisiin käsittein ilmaistuna), poliittiseen tilanteeseen, toiminnan puitteisiin ja edustajien suhtautumiseen toimeensa, sekä lopulta edustuslaitoksen mahdollisuuksiin ja edustajien kykyyn suoriutua lainsäädännöllisistä ja poliittisista tehtävistään. Viimeksi mainittu tekijäryhmä pitää sisällään arviot politiikan tekemiseen tarvittavasta edustajien tiedollisesta ja älyllisestä kapasiteetista ja heidän asemansa vaikuttavuudesta, sekä edustuslaitoksen osakseen saamasta poliittisesta tuesta, johtajuusrakenteesta ja organisaatiosta, mahdollisista valtaoikeuksista ja suhteellisesta merkityksestä politiikkaa tekevänä yksikkönä. Vaikka vertailukelpoisuuteen ja käsitteiden täsmällisyyteen pyrittäessä vaikeudet ilmeisesti juuri parlamentintutkimuksen tällä alueella ovat suuret, voidaan lainsäädäntöjärjestelmän ominaispiirteitä kuvaavaa kartoitusta mielestäni pitää hyvin keskeisenä vertailevan tutkimukseen kohdistuvana perusvaatimuksena.

Samoin yhtä tärkeänä ja nykyisin lähes puuttavana vertailevan parlamentintutkimuksen osa-alueena voidaan pitää edustuslaitoksen tekemien päätösten seuraamusten ja vaikutuksen tutkimista. Lainsäädäntöä ja muita parlamentaarisia päätöksiä ja toimenpiteitä on totuttu pitämään parlamentaarisenä outputina, joilla voi olla sekä lyhytaikaisia että pitkäaikaisia vaikutuksia muussa poliittisessa järjestelmässä. Tällaisen lainsäädäntötyöstä johtuvan feedbackin kartoittaminen vertailukelpoisella tavalla tarjoaisi todennäköisesti myös yleisen politiikan- ja kommunikaatiotutkimuksen kannalta relevantteja tuloksia, ja siksi se mielestäni myös olisi erittäin kiireellinen tehtävä.

Kansanedustajien asenteita ja poliittista käyttäytymistä kartoittavat tutkimukset on Pattersonin ja Wahlken mukaan voitu jakaa lähinnä roolitutkimuksiin ja poliittista päätöksentekoa koskeviin asennoitumistutkimuksiin. Roolitutkimuksen katsotaan olevan merkittävää lähinnä siksi, että rooleja ja roolikäsityksiä aiheuttavien tekijöiden kartoittaminen osoittaa edustajaan vaikuttavien poliittisten voimien kompleksisuuden ja suuntaa katseet niihin roolikäsityksiin ja vaikutussuhteisiin, jotka todennäköisesti ovat keskeisiä. Sen sijaan edustajan roolikäsitysten suoranainen vaikutus hä-

nen tekemiinsä poliittisiin päätöksiin on teoreettisestikin ajatellen ongelmallinen kysymys. On huomattava, että lowan konferenssin jälkeenkään ei toistaiseksi tiettävästi ole ilmestynyt tutkimuksia, joissa roolikäsitysten ja roolikäyttäytymisen välistä yhteyttä selvitetäisiin todella perinpohjaisesti. Asiaa pro gradu -työnsä osana pohtinut Lasse Eskonen (Tampereen Yliopisto, 1973) voi osoittaa kansanedustajien puolueroolien selittävän kansanedustajien äänestysyhtenäisyyttä, mutta katsoo alan kokonaisuudessaan vaativan tarkempaa tutkimusta.

Kansanedustajien äänestyskäyttäytymistä edeltävän rooliodotusarvon mittaamiseen perustuvista tutkimuksista Warren E. Millerin ja Donald E. Stokesin analyysi (1963) on tunnetuin. Tämän lähestymistavan etuna on se, että on voitu muodostaa numeerinen indikaattori, joka kuvaa edustajien asennoitumista keskeisiin poliittisiin kysymyksiin päätösten tekotilanteessa. Menetelmän avulla on voitu kartoittaa edustajien suhtautumista keskeisiin eduskuntapolitiikan osa-alueisiin (esim. sosiaalipolitiikka ja ulkopolitiikka). Kansanedustajien rooliodotusarvojen perusteella on myös ollut mahdollista mitata joitakin yleisiä poliittisia asenneulottuvuuksia (liberaalisuus, konservatiivisuus, sekä verrata edustajien ja heidän valitsijoittensa välisiä asennoitumiseroja.

Olen Pattersonin ja Wahlken kanssa samaa mieltä siitä, että vertailevan parlamentintutkimuksen strategian kartoittaminen tulee olemaan aikaa vievä tehtävä ja se tarvitsee eri maissa suuren joukon tutkijoita ja opiskelijoita kartoittamaan ja täsmentämään käsitteellisiä ja teoreettisia tutkimustehtäviä. Pienen maan tutkijoiden kannalta on vertailevan parlamentintutkimuksen merkitys silti helposti tajuttavissa. Oletettavasti suhteellisen vähäisillä resursseilla tutkimustyössä mukana olevat maat hyötyvät eniten juuri vertailusta, vaikka maa-kohtaiset perustutkimukset näissä maissa olisivat vielä kesken tai jopa kokonaan aloittamatta. Ainoastaan vertailun avulla voidaan teoriaa ja käsitteitä täsmentää yleisesti toimiviksi, ilman että teoriassa enää on merkkejä pohjana olevien edustuslaitosten tai lainsäädäntöjärjestelmien luonteenomaisista ominaispiirteistä. Tämä luonnollisesti auttaisi myös parlamenttien perustutkimuksen tekemisessä

esim. Suomen kaltaisessa maassa ja edistäisi tiedon kumulointia.

Vaikka vertaileva parlamentintutkimus ei edes Suomen näkökulmasta ole aivan uusi ajatus, on kansainvälisiin vertailuihin pyrkimistä syytä yhä määrätietoisemmin korostaa myös käytännön tutkimustyössä. Tämän ajatuksen puolestapuhujana on Samuel C. Pattersonin ja John C. Wahlken toimittama teos mielestäni yhtä perustavaa laatua kuin Wahlken tutkijatovereineen julkaisema kansanedustajien rooleja käsittelevä lainsäädäntöjärjestelmän tutkimus 1960-luvun alkupuolen olosuhteissa.

Matti Oksanen